

OECD Insights

Human Capital: How what you know shapes your life

Summary in Danish

OECD indsigter

Menneskelig kapital: Hvordan din viden skaber dit liv

Sammendrag på dansk

Der er sket enorme ændringer i arbejdsgangen i løbet af de sidste par årtier. Produktionsjobs udgør en stadig mindre procentdel af arbejdsstyrken i de fleste industrilandes økonomier, hvorimod lønninger i produktionssektoren generelt ikke er fulgt med andre sektorer. Det er i stigende grad "videns"medarbejdere - en kategori, der dækker alt lige fra medarbejdere i call-centre over arkitekter og lærere til medarbejdere i finanssektoren - der er nøglen til økonomisk succes i industrilande.

Individuelles og landes evne til at drage gavn af denne fremspirende vidensbaserede økonomi afhænger i stor grad af deres menneskelige kapital - deres uddannelse, færdigheder, talent og evner. Resultatet er, at regeringer i stigende grad er opsatte på at hæve niveauerne for menneskelig kapital. Én af de vigtigste måder at gøre dette på er gennem uddannelse og oplæring, som i dag anses for at være stadig vigtigere faktorer som næring til økonomisk vækst.

Men den formelle uddannelse - som sædvanligvis foregår fra børnene er i 4- eller 5-års alderen til de er i slutningen af teenagealderen eller i begyndelsen af 20'erne - spiller kun en delvis rolle i udformningen af menneskelig kapital. Det er på mange måder mere brugbart at tænke på udformningen af menneskelig kapital ikke målt på uddannelse men nærmere på *indlæring* - en proces, der fortsætter gennem hele livet.

Dette menneskelige potentiale af livslang indlæring er af en stadig større betydning set ud fra et økonomisk og beskæftigelsesperspektiv. Gamle jobs udflyttes til områder, hvor arbejdskraften er billigere, hvorimod hurtigskiftende teknologier skaber jobs, der knap nok eksisterede for ikke så længe siden eller ændrer radikalt, hvad medarbejderne har behov for at vide for at kunne udføre arbejdet. Resultatet er, at mennesker nu skal videreudvikle deres færdigheder og evner igennem hele arbejdslivet.

Dette sammendrag ser på konceptet menneskelig kapital, dets stigende vigtighed for økonomisk vækst, og måder hvorpå regeringer og samfund kan arbejde for at udvikle det tidligt i barndommen, i løbet af årene med formel uddannelse og som voksen.

Hvad er menneskelig kapital?

Ideen bag menneskelig kapital kan mindst spores tilbage til den skotske økonom Adam Smiths arbejde i det 18. århundrede, men det var egentlig først i slutningen af 1950'erne og 1960'erne, at det spirede frem som et vigtigt, økonomisk koncept. På det tidspunkt begyndte økonomer så som Theodore Schultz at anvende metaforen "kapital" - et mangeårig koncept indenfor økonomi - til at forklare uddannelses- og ekspertvidens rolle i skabelsen af fremgang og økonomisk vækst.

De argumenterede, at mennesker investerer i uddannelse og oplæring for at opbygge et lager af færdigheder og evner (en kapital), der kan give afkast på langt sigt. Denne investering kan også være til gavn for nationale økonomier og hjælpe med til at give næring til økonomisk vækst.

Typisk defineres menneskelig kapital så bredt som til at omfatte en blanding af individuelles egen medfødte begavelse og evner samt de færdigheder og den indlæring, de får gennem uddannelse og oplæring. (Helbredet medtages også nogle gange.) Det er måske værd at bemærke, at erhvervslivet, der ivrigt har taget konceptet menneskelig kapital til sig, lader til at definere det mere snævert, idet det ser det mere som færdigheder og evner i en arbejdsstyrke, der er direkte relevant for succes i en virksomhed eller en specifik industri.

Giver det afkast?

Menneskelig kapital er forbundet med en bred vifte af fordele, både økonomiske og ikke-økonomiske. Faktisk kan nogle af de største fordele være ikke-økonomiske, inklusive bedre helbred, længere levetid og større sandsynlighed for at tage del i samfundet.

Økonomisk kan afkastet fra menneskelig kapital forstås som udtrykt i den individuelles fremgang og den nationale økonomi. På individuelt niveau lader indtjeningen til at stige ret skarpt, efterhånden som menneskers uddannelsesniveau stiger. I nogle OECD-lande så som Danmark og New Zealand er indkomsten hos personer med en universitetsuddannelse omkring en fjerdedel højere end hos personer med blot en grundskoleuddannelse. I andre lande er denne differentiering endnu tydeligere og stiger til så meget som 120%. Økonomier ser i mellemtiden en stigning på måske 3-6% i udbytte over tid for hvert ekstra år, individuelle bruger på uddannelse.

Hvorfor bliver det vigtigere?

Indenfor de seneste år har et antal faktorer samlet sig om at fokusere på den menneskelige kapital's økonomiske rolle. Én af de vigtigste faktorer er stigningen i den såkaldte vidensøkonomi, som afhænger mindre af produktionsemner og mere af at producere og håndtere data og information. Denne tendens er klar i tilsynekomsten af virksomheder som Google og i det gradvise skift indenfor den slags jobs, mennesker er ansat i: I 1995 var lige over 28% af medarbejderne i OECD-lande beskæftiget indenfor industri og mere end 63% var beskæftiget indenfor serviceområdet. 10 år senere lå tallet for industrien lige under 25% mod mere end 69% indenfor serviceområdet.

Globaliseringen ændrer ligeledes måden, hvorpå mennesker arbejder og hvilke jobs, de har. I dag er virksomheder afhængige af lange producentkæder og outsourcers, der er spredt tværs udover kloden, og som er afhængige af avanceret kommunikation for at kunne koordinere. På samme måde ses der i tilgængeligheden af billig arbejdskraft i udviklingslande i nogle produktionsjobs – og endog i nogle avancerede jobs indenfor fx softwareprogrammering - et skift væk fra industrilandes økonomier.

En sidste faktor er de aldrende samfund. Gennemsnitsalderen stiger i mange industrilande på grund af demografiske ændringer med det resultat, at der fremover vil være flere pensionister, der vil være afhængige af færre aktive arbejdere. Som konsekvens heraf forsøger mange lande at få medarbejderne til at blive på arbejdsmarkedet i flere år. For at kunne gøre det, er de formentlig nødt til at opdatere deres færdigheder og indlæring.

Hvorfor er den tidlige barndom vigtig?

Spørgsmålet om pasning og uddannelse af meget små børn tiltrækker sig stigende opmærksomhed. Dette får til dels næring fra de rent praktiske overvejelser om, hvordan man passer børn i en tid, hvor flere kvinder arbejder udenfor hjemmet. Tallene varierer, men der er i nogle lande set meget store spring indenfor de seneste år: I Spanien havde lige under en tredjedel af kvinderne arbejde i 1994. 10 år senere var tallet steget til lige under halvdelen.

Disse stigninger får til dels næring af kvinders egne ønsker om at blive på arbejdsmarkedet, efter at de har fået børn. Men nogle lande - især i den engelsktalende verden - tilskynder aktivt forældre til at fortsætte med at arbejde. Dette skyldes til dels, at der er større sandsynlighed for at børn i familier, hvor ingen eller blot én af forældrene har arbejde, kommer til at leve i fattigdom. Denne mangel på ressourcer kan seriøst hæmme et barns uddannelsesmæssige og sociale udvikling og skabe problemer, der kan fortsætte ind i voksenlivet.

Så jo flere kvinder, der arbejder, desto større er behovet for børnepasning. I mange OECD-lande leveres den af den private sektor, og regeringer yder begrænset kontrol. Kvaliteten af denne pasning, og dens medvirken til udviklingen i den tidlige barndom, ligger til grund for bekymringer, især når den står i kontrast til de højtudviklede systemer til tidlig børnepasning og uddannelse, der findes i fx de nordiske lande.

Nordisk børnepasning anvender generelt en holistisk fremgangsmåde overfor børn og integrerer nøje pasning med uddannelse og arbejde for at sikre børnene en smidig overgang til grundskolen. I kontrast hertil synes en del andre børnepasningssystemer at fokusere enten på pasning eller i nogle tilfælde på uddannelse. I det sidstnævnte tilfælde kan børnehaver se det som deres rolle at forberede børnene til skolen i stedet for - som i den nordiske fremgangsmåde - til livet. Sådanne systemer er måske heller ikke bedst gearret til indlæring med leg, som meget små børn lærer igennem.

Børnepasning af høj kvalitet samt uddannelse er en fordel for alle børn, men det er måske vigtigst for børn med en fattig eller migrant baggrund. Faktisk har niveauet af

mulige fordele fået mange uddannelsesøkonomer til at argumentere, at regeringer ikke investerer tilstrækkeligt på dette område.

Hvordan reagerer uddannelsen?

Årene med formel uddannelse er meget vigtige for udformningen af menneskelig kapital og for at sikre, at unge mennesker udvikler de færdigheder og den viden, der vil gøre dem i stand til at tjene til livets ophold senere i livet. Desværre færdiggør omkring én ud af fem unge mennesker i mange OECD-lande ikke deres grundskoleuddannelse, og det begrænser betydeligt deres jobudsigter og indtjeningssevne. Faktisk er situationen for disse unge mennesker formentlig ved at være endnu dårligere med den forsvindende tilgængelighed af rimeligt sikre og velbetalte produktionsjobs i de fleste industrilande. Unge mennesker, der forlader skolen tidligt, omtales ofte som om de er "mislykkedes" i uddannelsessystemet, men det er måske mere korrekt at sige, at uddannelsessystemet har svigtet dem.

Hvad kan der gøres for at gøre uddannelse mere effektiv? Opmærksomheden vender sig i stigende grad mod kvaliteten af undervisningen som en faktor i uddannelsen, især set i lyset af de stærke, internationale præstationer hos studerende i lande så som Finland, der uddanner lærere på højt niveau og giver dem en betydelig autonomi i klasseværelset. Autonomi er også et anliggende for skoler. Der foreligger en del beviser fra OECD's PISA tests for, at skoler med større frihed til at tildele ressourcer og foretage undervisningsvalg leverer stærkere resultater.

Tværs over uddannelsessystemerne kunne der også gøres mere i mange lande for at give unge mennesker større muligheder for at stræbe efter erhvervsfaglige, i modsætning til akademiske, kurser både på gymnasieniveau og på videregående niveau. Den erhvervsfaglige uddannelse – der uddanner studerende med industrispecifikke færdigheder – har haft tendens til at modtage færre ressourcer i mange industrilande midt i kapløbet om at hæve de akademiske standarder og stræbe efter forskning på højt niveau på videregående niveau.

En universitetsuddannelse af høj kvalitet kan naturligvis give enorme fordele til nationale økonomier ved, at de fremskynder oprettelsen og brugen af innovative teknologier, og de vil sandsynligvis også være et betydeligt bidrag til det nationale lager af menneskelig kapital. Andreas Schleicher fra OECD argumenterer, at dette er et område, hvor mange europæiske lande falder bagud. Store økonomier som Frankrig og Tyskland overhales af andre lande så som de nordiske lande og Korea hvad angår antallet af unge mennesker, der afslutter en universitetsuddannelse – et tegn på, at de "ikke længere er blandt verdens ledere indenfor udvikling af viden og færdigheder".

Det er sandsynligt, at svaret fra de europæiske regeringer vil omfatte en undersøgelse af, hvordan man bedst tildeler ressourcer til uddannelse – en konstant kilde til debat overalt i verden. OECD-regeringer bruger i gennemsnit omkring 5% af BNP på uddannelse, hvor dobbelt så meget går til studerende på videregående niveau end på grundskoleniveau. Men da universitetsstuderende sandsynligvis vil tjene betydeligt mere end andre studerende, efter at de har afsluttet uddannelsen, er der i flere lande gjort tiltag for, at de skal betale en andel af udgifterne til deres uddannelse.

Sådanne tiltag giver muligvis mening, når det drejer sig om social lighed: I det store og hele er unge mennesker fra fattige miljøer stærkt underrepræsenteret indenfor de videregående uddannelser. Man kan hævde, at det er unfair at bede mindre bemidlede forældre om at betale skat til finansiering af universiteter, hvor deres børn aldrig vil komme til at gå. Bagsiden af medaljen er, at indførelsen af afgifter på videregående uddannelser kan skabe endnu større forhindringer for adgangen af studerende fra fattige miljøer, med mindre der gives passende ydelser som fx subsidier, uddannelsesstøtte eller generøse lån til de studerende.

Hvilken rolle har oplæring?

Den aldrende befolkning i de fleste industrilande lægger pres på medarbejderne om at trække sig senere ud af arbejdsmarkedet. Som resultat opstår der et voksende behov for, at de fortsætter med at opdatere deres kvalifikationer og uddannelse, så de kan håndtere de hurtige ændringer på arbejdspladserne. Men dette påvirker ikke blot de medarbejdere, der er tæt på at stoppe karrieren. Der er behov for, at medarbejdere i alle aldre på arbejdsmarkedet hæver kvalifikationsniveauet, hvilket også kan forbedre deres indtjeningsmuligheder og gøre det nemmere for dem at finde nyt arbejde, hvis de mister deres job.

Desværre er voksenaluddannelsen ikke spredt jævnt ud over arbejdsstyrken. Der er størst sandsynlighed for, at det er de yngre medarbejdere på høje uddannelsesniveauer, der modtager uddannelses tilbud fra arbejdsgiveren. Rent faktisk er der mindst sandsynlighed for, at de, der har mest behov for oplæring – ældre medarbejdere og dem med en begrænset uddannelse – vil modtage den. Der er også forskelle blandt køn - i de fleste OECD-lande modtager mænd mere oplæring end kvinder - og blandt lande: I Danmark får medarbejdere næsten 1000 timers uformel arbejdsrelateret oplæring i løbet af karrieren. I Italien modtager de mindre end 100 timer.

I mange lande er regeringer trådt ind og har forsøgt at hjælpe de medarbejdere, der ikke modtager oplæring. Nogle lande har pålagt arbejdsgiverne en uddannelsesafgift, der kan ende op med at blive brugt på forskellig vis, inklusive en oprettelse af centrale oplæringsmidler. Der er også interesse for ideen om medfinansiering, der omfatter regering, arbejdsgivere og medarbejdere og bidrager til finansiering af oplæringen med det mål at sikre, at alle får andel i succesen med oplæringsprogrammerne. I Canada tester man fx et specielt system med opsparingskonti, der skal finansiere voksenoplæring, og som betaler medarbejdere med lave indkomster op til 3 dollars for hver dollar, de selv sparer op.

Men selv med den rette finansieringssammensætning er motivationen stadig et stort problem for voksne. I mange tilfælde gør arbejdspress og familieforsørgelse sit til, at medarbejderne ikke føler, at de har tid til videreuddannelse. Denne barriere kan hæves - i det mindste til dels - ved, at man giver de studerende lov til at opnå kvalifikationer over længere perioder og i et tempo, der passer dem. I Korea har systemet Credit Bank System fungeret siden 1998, og indenfor de første fem år blev det muligt for 25.000 mennesker at opbygge den krævede kredit til en formel uddannelse.

Hvilke udfordringer ligger forude?

I det 20. århundrede ekspanderede masseuddannelsen dramatisk og ydede endnu mere uddannelse til endnu flere mennesker. I industrilande i dag har den obligatoriske uddannelse endelig nået sin naturlige grænse, når det drejer sig om tidslængden, de unge mennesker er klar til at bruge på uddannelse. I fremtiden vil en stigning i udbudet af menneskelig kapital være mindre afhængig af en udvidelse af uddannelsesmængden og mere af at forbedre uddannelseskvaliteten. For samfundet vil dette betyde, at man hjælper så mange mennesker som muligt med at udvikle hele deres potentiale af begavelse og evner tværs igennem hele livsforløbet.

© OECD 2007

Dette sammendrag er ikke en officiel OECD oversættelse.

Reproduktion af dette sammendrag er kun tilladt på betingelse af, at OECD copyright og titel på den originale publikation nævnes.

Sammendrag på flere sprog er oversatte uddrag af OECD publikationer, der oprindeligt blev publiceret på engelsk og fransk.

De er gratis tilgængelige på OECD Online Bookshop www.oecd.org/bookshop/

For yderligere oplysninger kan man kontakte afdelingen OECD Rettigheder og Oversættelser,
Direktoratet for Offentlige Anliggender og Kommunikation.

rights@oecd.org

Fax: +33 (0)1 45 24 13 91

OECD Rights and Translation unit (PAC)
2 rue André-Pascal
75116 Paris
Frankrig

Besøg vores website www.oecd.org/rights/

